

JAN SCHELLER

**Braterstwo sakramentalne w relacjach
proboszcz – wikariusz w kontekście posoborowych
Synodów Archidiecezji Poznańskiej**

Zagadnienie braterstwa sakramentalnego między kapłanami jest sprawą niezwykle ważną dla obecnych problemów Kościoła. Już nauka Soboru Watykańskiego II wypowiedała się na ten temat, widząc konieczność budowania we współczesnym świecie prawdziwych więzi przyjaźni między kapłanami na różnych jej poziomach. Problem braterstwa w relacji proboszcz – wikariusz został również poruszony w dokumentach soborowych, choć jak wiadomo, ponieważ dotyczy on szczegółowych odniesień na szczeblu Kościoła diecezjalnego – w życiu parafialnym kapłanów między sobą, został opracowany stosunkowo zwięźle, pozostawiając szczegółowe zalecenia Kodeksowi Prawa Kanonicznego¹ oraz synodom w poszczególnych diecezjach.

Problematykę kapłaństwa i wynikające z niego relacje Sobór Watykański II podjął w kilku dokumentach. Składają się na nie niektóre rozdziały Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, Dekret o formacji kapłanów *Optatam totius*, Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*². W oparciu o wymienione dokumenty, przy uwzględnieniu konkretnych sytuacji, rozważaniami na temat kapłaństwa zajęły się Synody Poznańskie w latach 1968 i 1992–93 formułując odpowiednie statuty i dekryty.

¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Poznań 1984.

² Dokumenty cyt. za: *Sobór Watykański II. Konstytucje. Dekryty. Deklaracje*. Poznań 1986.

I. Pouczenia Synodów Poznańskich

Problemy poruszane i omawiane w Dokumentach Soboru Watykańskiego II, po zakończeniu obrad Soboru miały zostać przez Kościół wprowadzane w życie. Kościół Poznański, jako jeden z pierwszych w Polsce, dzięki usilnym staraniom ówczesnego arcybiskupa metropolity Antoniego Baraniaka, podjął zadanie analizy dokumentów soborowych i dla realizacji tych zadań ogłosił w 1968 r. Synod Archidiecezjalny. Wiele spraw poruszanych w dokumentach soborowych było na nowo dyskutowanych i dostosowywanych do warunków naszej diecezji. Efektem prac Synodu było ogłoszenie Statutów Archidiecezjalnego Synodu Poznańskiego, w których punktem wyjścia stały się dokumenty Soboru Watykańskiego II, a następnie ich przeniesienia na grunt Archidiecezji Poznańskiej.

Synod podjął przede wszystkim problemy dotyczące duszpasterstwa oraz sprecyzował szczegółowe zalecenia dotyczące kapłaństwa, w tym kapłaństwa hierarchicznego, a także interesujący nas w niniejszej pracy stosunek relacji proboszcz – wikariusz. W Statutach wymienione zostały wskazania dotyczące zadań i obowiązków proboszczów oraz wikariuszy. Podkreślono zwłaszcza konieczność gorliwości pasterskiej kapłanów oraz postawy służebnej na wzór Chrystusa.

Proboszcz – główny duszpasterz parafii, jako współpracownik biskupa, według zaleceń synodalnych ma traktować swoje zadania jako *najszczytniejszą służbę* i poświęcać im wszystkie swoje siły fizyczne i umysłowe³. Jako pasterz, proboszcz powinien starać się o to, by wszystkie czynności liturgiczne sprawowane były z należytą czcią i godnością; winien dbać o rozwój życia religijnego parafian, należyte nauczanie i głoszenie Słowa Bożego, katechizację. Jego zadaniem jest stałe poszukiwanie nowych form duszpasterskich, bardziej skutecznych i dostosowanych do zmieniających się warunków życia. Proboszcz powinien jak najlepiej poznać parafian i współuczestniczyć z nimi we wszystkich sprawach codziennego życia oraz traktować wszystkich z jednakową miłością, a zwłaszcza mieć na względzie troskę o błądzących i grzeszących, polecając ich w swoich modlitwach miłosiernemu Bogu⁴.

Na tle zadań proboszcza wobec parafii i parafian szczególnie ważny jest jego stosunek do swego współpracownika, jakim jest wikariusz. Zgodnie z zaleceniami Soboru Watykańskiego II między proboszczem a wikariuszem winno mieć miejsce *bratnie współżycie i kwitnąć wzajemna miłość oraz poważanie*⁵. Synod rozwija naukę soborową, dając konkretne wskazówki na ten temat: *duch współ-*

³ Statuty Archidiecezjalnego Synodu Poznańskiego 1968. Poznań 1972, 1004 (dalej: SASP)

⁴ Por. SASP 1006—1017.

⁵ DB 30,3.

*noty i charakter pracy zespołowej wymagają od proboszcza, by dzieląc się ze swoimi współpracownikami odpowiedzialnością za dobro Ludu Bożego, uzgadniał z nimi wytyczne pracy duszpasterskiej oraz chętnie wysłuchiwał ich opinii i sugestii*⁶.

Proboszcz jako *starszy wiekiem i doświadczeniem (...) musi być dla swoich współpracowników przykładem kapłańskiej gorliwości i systematycznej pracy. Jeśli potrzeba, taktownie i z życzliwością korygować błędy i niedociągnięcia*⁷. Zadaniem proboszcza jest troska o rozwój własnego życia wewnętrznego i umysłowego, ale również zabieganie o postęp duchowy i intelektualny swoich młodszych współpracowników⁸.

Zainteresowanie proboszcza powinno odejmować również sprawy bytowe wikariusza. Powinien on, kierując się poczuciem ogólnoludzkiej sprawiedliwości i w duchu ewangelicznej wspólnoty zapewnić wikariuszowi odpowiednie warunki materialne, takie jak: mieszkanie, wynagrodzenie, wyżywienie, jak również wykazywać troskę o jego zdrowie⁹. Proboszcz winien dążyć do realizacji życia wspólnotowego. Ta wspólnota kapłańska winna być najbardziej widoczna w codziennym życiu kapłanów na probostwie. Synod zobowiązał proboszczów do dążeń w kierunku budowy tej wspólnoty. Stąd, oprócz wymienionych wyżej przejawów tych relacji, proboszcz powinien zadbać o *wspólnotę stołu z wikariuszami nawet w wypadku zamieszkania ich poza plebanią*¹⁰.

Statuty Synodu przywołując osobę wikariusza, przypominają co na ten temat orzekł Sobór Watykański II w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele: *wikariusze są współpracownikami proboszcza; między nimi a proboszczem powinna wytworzyć się bratnia i wzajemna miłość oraz poważanie, powinni wzajemnie służyć sobie radą, pomocą i przykładem, rozraczając opiekę nad parafią w zgodności dążeń i zespoleniu wysiłków*¹¹.

Wikariusz winien uznać stanowisko, wiek i doświadczenie przełożonego oraz chętnie poddawać się jego kierownictwu. Stąd winien *ochotnie i sumiennie wypełniać zlecenia proboszcza w zakresie pracy duszpasterskiej, administracyjnej i kancelaryjnej; z należytą czcią odnosić się do proboszcza, przyjmować jego*

⁶ SASP 1020.

⁷ Tamże, 1021.

⁸ Por. tamże, 1022.

⁹ Por. tamże, 1023.

¹⁰ Tamże, 1024.

¹¹ Por. DB 30,3 oraz SASP 1045.

*upomnienia oraz gorliwie wspierać go w trudach podejmowanych dla sprawy Bożej*¹².

Dla wikariusza, zwłaszcza młodego neoprezbitera, przykład proboszcza odgrywa ogromną rolę w kształtowaniu własnej wizji kapłaństwa u progu zadań jakich się podjął w dniu święceń. Dlatego w proboszczu wikariusz *powinien spotkać starszego brata w kapłaństwie, który go życzliwie przyjmie, uzna w nim jego dobrą wolę i chętnie wprowadzi w trudne zagadnienia pracy duszpasterskiej, a także służyć mu będzie przykładem kapłańskiego życia, gorliwości w pracy, radą i doświadczeniem*¹³. Wikariusz, chcąc sumiennie podjąć i realizować swoje obowiązki winien przede wszystkim starać się swoje życie wypełniać modlitwą i duchem służby Bożej; poprzez rozmyślanie, modlitwę prywatną, nawiedzenie Najświętszego Sakramentu powinien pogłębiać swoją bezpośrednią łączność z Panem Bogiem¹⁴.

Dla dobra podejmowanych działań duszpasterskich konieczna jest również współpraca między wikariuszami tej samej parafii. Winni oni między sobą rozdzielać zadania w dziedzinie pracy duszpasterskiej, a niektóre obowiązki parafialne spełniać według kolejności ustalonej przez proboszcza. Zawsze powinni służyć sobie ofiarną pomocą i chętnym zastąpieniem w razie potrzeby¹⁵. W gestii proboszcza jest wyznaczenie wikariuszowi jednego dnia w tygodniu wolnego od zajęć duszpasterskich. Dzień wolny przysługuje z racji intensywnej pracy parafialnej w niedzielę, a ma służyć wikariuszowi odnowieniu sił przez wypoczynek, modlitwę i studium¹⁶.

Statuty synodalne poświęcają kilka punktów sprawom podziału funkcji między proboszczem a wikariuszem w parafii. Na przykład: wikariusz otrzymuje od ordynariusza generalną delegację do asystowania przy zawieraniu związków małżeńskich na terenie parafii, jednak do godziwego z niej korzystania wymagana jest zgoda proboszcza. Statuty wymieniają szereg czynności, które proboszcz i wikariusz mogą wypełniać na zmianę, należą do nich: celebrowanie mszy św., odprawianie nabożeństw, głoszenie kazań, dyżury w biurze parafialnym, zaopatrywanie chorych, odprawianie pogrzebów, o ile dekret nominacyjny nie stanowi inaczej lub gdy proboszcz nie zarządzi czego innego¹⁷.

¹² SASP 1046.

¹³ Tamże, 1047.

¹⁴ Por. tamże, 1050.

¹⁵ Por. tamże, 1048.

¹⁶ Por. tamże, 1049.

¹⁷ Por. tamże, 1057—1058.

Ponadto Statuty szczegółowo odnoszą się do spraw utrzymania wikariusza, jego poborów, mieszkania, leczenia, opieki w razie choroby, dojazdów służbowych, własnego gospodarstwa, stypendiów mszalnych, wpływów okazyjnych, ofiar kolędowych¹⁸.

Statuty Synodu z 1968 r. odnoszą się również do obowiązku współpracy prezbiterów z parafią odnośnie katechezy. Zgodnie ze statutem 1066, gdzie jest mowa o dużych parafiach, powstał problem ustanowienia osobnego wikariusza, zwanego katechetą młodzieży, który poświęcałby się sprawom katechezy. Kapłani – wikariusze katecheci powinni uzgodnić z proboszczem plan lekcji religii (był to okres, kiedy lekcje religii odbywały się mogły wyłącznie przy parafiach), powinni również ustalić plan pracy wychowawczej, organizacji nabożeństw i rekolekcji dla młodzieży. Taki wikariusz powinien ponadto pomagać *w miarę możliwości w duszpasterstwie parafialnym, zwłaszcza w głoszeniu kazań i słuchaniu spowiedzi św.*¹⁹. Proboszcz, który odpowiada za całość życia parafialnego winien utrzymywać kontakt z młodzieżą, odwiedzać katechetę na lekcjach religii, odprawiać niekiedy nabożeństwa dla młodzieży i brać udział w uroczystościach rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego²⁰.

Po dwudziestu latach zwołano drugi Synod Archidiecezji Poznańskiej., w celu ponownego zgłębienia nauki soborowej oraz wniesienia w nową rzeczywistość aktualnych problemów i przedyskutowania ich, Odbywał się on pod przewodnictwem metropolity poznańskiego abp. Jerzego Stroby. Po czterech latach przygotowań w grupach synodalnych na terenie całej archidiecezji, w latach 1992—93 odbyły się właściwe dyskusje i sformułowano odpowiednie dekrety.

W sprawach dotyczących współdziałania kapłanów Synod przypomniał naukę o służebnym charakterze kapłaństwa i na tym tle określił przyczyny i formy współdziałania kapłanów między sobą, kapłanów z wiernymi, a przede wszystkim ze swoim biskupem²¹.

Synod za Soborem Watykańskim II przypomniał konieczność służebnej postawy kapłańskiej na wzór Chrystusa, jako najgłębszego motywu podejmowania działań duszpasterskich (por. DK 12), istotę i zadania wspólnoty hierarchicznej, posłuszeństwo jako wyraz pasterskiej miłości oraz praktykowanie ducha ubóstwa (por. DK 17)²².

¹⁸ Por. tamże, 1059—1065.

¹⁹ Tamże, 1067.

²⁰ Por. tamże, 1068.

²¹ Por. *Poznański Synod Archidiecezjalny 1992—1993. Dokumenty*. Poznań 1993, I. 3 (dalej: PSA).

²² Por. tamże, I. 4.

Przypomniano także stanowisko Synodu Archidiecezjalnego z 1968 r. dotyczące potrzeby rozwijania wspólnoty kapłańskiej wyrastającej z harmonijnego współdziałania: *doskonała wspólnota diecezjalna, polegająca na ścisłej jedności duchowej kapłanów i wiernych z biskupem, stanowi podporę świętości każdego sługi Chrystusowego (statut 1116)*²³.

Synod z 1992—93 r. kontynuując naukę poprzedniego Synodu pragnął bliżej określić ramy i formy faktycznego współdziałania kapłanów z biskupem, ze współbraćmi – kapłanami, a także z wiernymi²⁴. Według nauki Synodu służebny charakter kapłaństwa ujawnia się na co dzień w *zdyscyplinowaniu wyrażającym się w podejmowaniu i realizowaniu zadań jemu powierzonych*²⁵. Kapłan powierzone mu zadania powinien wypełniać w perspektywie celów określonych przez Kościół, a nie przez pryzmat własnych interesów i według własnego uznania. Winien rozwijać w sobie postawę zaangażowania, polegającą na utożsamianiu własnych dążeń z pragnieniami Chrystusa Arcykapłana oraz pogłębiać świadomość odpowiedzialności za wykonanie zleconych mu przez Kościół zadań. Każdy kapłan swoim życiem i pracą powinien dawać świadectwo swego oddania Chrystusowi. Stąd jego postawę musi charakteryzować głęboka kultura osobista, wyrażająca się m.in. troską o estetyczny, skromny, zależny od okoliczności strój i kulturalny sposób bycia w kontaktach z ludźmi. Kapłan powinien rozwijać w sobie odpowiedzialność za Kościół Powszechny, archidiecezjalny, a przede wszystkim tę jego część, do której został posłany, a w nim za swoich braci kapłanów²⁶.

Synod wymienia płaszczyzny współdziałania kapłanów. Są nimi relacje: z biskupem, między sobą i z wiernymi. *Wszyscy kapłani pracujący w Archidiecezji Poznańskiej, tak diecezjalni, jak i zakonnicy, pozostają w jedności z Arcybiskupem Poznańskim jako »pilni współpracownicy« (KK 28) w dziele ewangelizacji, tworzą wspólnotę archidiecezjalnego prezbiterium*²⁷. Omawiając relacje międzykapłańskie Synod zwrócił szczególną uwagę na współdziałanie proboszcza z wikariuszami danymi mu do pomocy. Dokumenty synodalne przypominają, że Kodeks Prawa Kanonicznego jasno ustala prawa i obowiązki proboszcza. Zagadnienia to zostało szczegółowo omówione w statutach (1004—1944) Synodu Archidiecezji Poznańskiej z 1968 r. Ponadto Synod podkreśla, że normy prawne

²³ Por. tamże, I.5.

²⁴ Por. tamże, I.6.

²⁵ Tamże.

²⁶ Por. tamże, I.6.

²⁷ Tamże, I.1.

obowiązujące na terenie naszej Archidiecezji publikowane są w „Miesięczniku Kościelnym Archidiecezji Poznańskiej”²⁸.

Dokumenty Synodu z lat 1992—93 omawiają najpierw zadania proboszcza, są nimi: organizowanie wzajemnej współpracy i takie nią kierowanie, by przynosiła dobre owoce, planowanie pracy duszpasterskiej w swojej parafii wraz z wikariuszami, podział pracy i organizacja dyżurów parafialnych, troska o dalszą formację wikariuszy. W centrum tej formacji winny się znaleźć następujące zagadnienia: sposób sprawowania mszy św., szafarstwo sakramentów, życie modlitwy, ale także kultura bycia – strój, zachowanie się w towarzystwie, krąg znajomych, stosunek do kobiet, sposób wykorzystania dnia wolnego i wakacji. Dokumenty podkreślają, że niezwykle ważna jest postawa samego proboszcza – życzliwa i otwarta, choć nie pobłażliwa, atmosfera zaufania i chęć dialogu z wikariuszem, polegającego na wysłuchaniu jego racji i przedstawieniu mu swoich argumentów. Stworzeniu takiego klimatu sprzyja, jak zauważa Synod, wspólne mieszkanie proboszcza i wikariuszy, wspólne posiłki, a przede wszystkim własna kapłańska postawa spełniająca zasadniczą rolę²⁹.

W odniesieniu do wikariuszy Synod przypomina naukę Soboru Watykańskiego II zawartą szczególnie w Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele (DB 30,3). Podkreślając współodpowiedzialność wikariuszy za parafię jednoznacznie stwierdza konieczność poddania się woli i poleceniom proboszcza, który jest inspiratorem i koordynatorem całej pracy duszpasterskiej, i który musi zdać sprawę ze swoich przedsięwzięć przed biskupem, ale przede wszystkim ostatecznie przed Bogiem. Dlatego wikariusz *winien wspomagać wysiłki proboszcza, nigdy nie działać wbrew jego wiedzy lub przeciw wyraźnie przez niego określonym planom, czy sformułowanym zadaniom*³⁰. Wikariusze w pracę duszpasterską powinni wkładać wszystkie swoje uzdolnienia i doświadczenia pastoralne, świeżość swojego spojrzenia, młodzińczy entuzjazm i zaangażowanie. Wówczas ich posługa jako prezbiterów będzie odbierana jako autentyczne poświęcenie się służbie Bożej. Księża wikariusze muszą również zabiegać, aby spełniane przez nich czynności liturgiczne były sprawowane starannie i zgodnie z ustalonymi przepisami. Ponadto winni oni sumiennie podejmować codzienne obowiązki kapłańskie – liturgię godzin, rozmyślanie, modlitwę różańcową. W kontaktach z wiernymi wikariusze powinni unikać niezdrowej poufałości oraz pamiętać o kulturze języka. W stosunkach z proboszczem, księża wikariusze powinni kierować się zasadami dobrego wychowania, a więc punktualnie zasiać do stołu lub powiadamiać o możliwości spóźnienia, nie wracać późno do

²⁸ Por. tamże, I.12.

²⁹ Por. tamże, I.12.

³⁰ Tamże, I.13.

domu, informować proboszcza o swoich gościach, a ich noclegi uzgadniać z proboszczem³¹.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że relacje, jakie zachodzą między proboszczem a jego wikariuszem jako współpracownikiem, mają istotny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie całej wspólnoty parafialnej. Zasadniczym powołaniem kapłana jest przecież służba Ludowi Bożemu. Realizacja tego zadania musi dokonywać się na wielu płaszczyznach. Od właściwego podejścia kapłanów pracujących w parafii do podejmowanych obowiązków oraz ich relacji względem siebie, w ogromnej mierze zależy obfitość owoców duszpasterskich. Zarówno proboszcz, jak i wikariusze powinni swoją pracę w parafii traktować jako pierwszorzędne zadanie swego kapłańskiego powołania, *z ludu wzięci, dla ludzi są ustanawiani* (por. Hbr 5, 1), a wszystko co czynią winni czynić na chwałę Bożą. Dla realizacji powierzonych prezbiterom zadań nieobojętne są więc stosunki, jakie zachodzą między proboszczem a wikariuszem. Ich współpraca powinna być przeniknięta duchem prawdziwego braterstwa, miłości i poważania oraz odpowiedzialnością za duszpasterstwo, czyli za budowanie Królestwa Bożego.

II. Braterstwo sakramentalne jako najgłębsze uzasadnienie wspólnoty życia i pracy kapłanów

Posługa kapłanów zjednoczonych najpierw z Chrystusem Najwyższym i Wiecznym Kapłanem, Głową i Pasterzem, powinna znajdować swe oparcie również w innych kapłanach, połączonych ze sobą braterstwem wynikającym z przyjętych święceń. Komunia, jaka powstaje między kapłanami powinna zmierzać do relacji, które byłyby źródłem wzajemnej miłości braterskiej i stanowiłyby wzajemne odniesienie w życiu codziennym kapłana.

1. Przejawy braterstwa sakramentalnego w relacjach między kapłanami

Ustanowienie kapłaństwa hierarchicznego dokonało się w obrębie wspólnoty. Jezus wybrał grono Dwunastu Apostołów, następnie wysyłał ich oraz innych siedemdziesięciu dwóch uczniów do pracy misyjnej po dwóch (por. Łk 10, 1; Mk 6, 7). Czynił tak, aby *zarówno udzielali sobie wzajemnej pomocy w życiu i pracy, jak też i po to, aby powstał zwyczaj wspólnego działania i by nikt nie działał tak, jakby był sam, niezależnie od wspólnoty – Kościoła oraz wspólnoty – Apostołów*³².

³¹ Por. tamże.

³² Jan Paweł II: *Posługa prezbiterów i diakonów*. Poznań 1998 s. 83.

Kapłani, z racji przyjętych święceń, zobowiązani są do urzeczywistniania komunii między sobą oraz ze swoim biskupem³³. Wspólnota kapłanów zakłada i pociąga za sobą przyłgnięcie wszystkich biskupów i prezbiterów do osoby Jezusa Chrystusa. Podczas Ostatniej Wieczerzy Jezus modlił się o jedność tych, których później rozesłał po świecie. Podstawą komunii między prezbiterami jest zatem ich więź z Chrystusem. Szczególnym wyrazem tej jedności było ustanowienie sakramentu Eucharystii i powierzenie jej sprawowania Apostołom.

Kapłani dzięki przyjętym święceniom, stają się reprezentantami Chrystusa. To reprezentowanie Najwyższego Kapłana, wymaga związania we wspólnotę. Każdy kapłan należąc do prezbiterium diecezjalnego, tworzy z nim jedność. Jedność ta powinna się wyrażać przede wszystkim w posłuszeństwie biskupowi diecezji, ale również w całej pracy duszpasterskiej kapłana wszędzie tam, gdzie zostaje on posłany przez władze kościelne. Praca kapłana będzie przynosiła owoce tylko wówczas, gdy będzie spełniana w duchu służby Ludowi Bożemu w łączności z innymi kapłanami. Duch braterstwa powinien przenikać wszystkich współpracujących ze sobą kapłanów na poszczególnych szczeblach ich działalności – w diecezji, dekanacie i parafii. Urzędowe posłanie, jakie ukazuje Nowy Testament i jakie rozwinęło się w historii Kościoła, ma zasadniczo charakter wspólnotowy, ma coś z kolegalności. Jezus powoływał swoich uczniów z konkretnych rodzin, a więc ze *starych* więzów ludzkich, i równocześnie *instalował* ich w nową rodzinę Jego braci i siostr³⁴. Duch Święty dany Apostołom w Dniu Pięćdziesiątnicy stał się gwarantem ich jedności. Święty Paweł w podstawowym tekście na temat urzędu (2 Kor 5) używa pierwszej osoby liczby mnogiej: *my – apostołowie, my – posłańcy w imię Chrystusa*³⁵. Stąd *zasadniczy sens struktury kolegalnej urzędu leży w tym, aby reprezentowane przez przedstawicieli pojedyncze gminy, czy diecezje połączyć w całość, w communio. Ale kolegalność oznacza także, iż poszczególny kapłan staje naprzeciw swojej gminy jako ten, który związany jest z braterską wspólnotą urzędowo powołanych uczniów Chrystusa i w ten sposób zwraca uwagę na Pana i Mistrza wszelkiego „uczniostwa” oraz źródło i cel braterstwa*³⁶.

Omawiając braterstwo sakramentalne jako najgłębsze uzasadnienie wspólnoty życia i pracy kapłanów zajmiemy się przejawami tego braterstwa w relacjach między kapłanami realizowane podczas spotkań dekanalnych, rekolekcji kapłańskich i w innych wspólnotach kapłańskich.

³³ Por. KK 28 oraz Jan Paweł II: Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*. Watykan 1992, 74.

³⁴ Por. G. Greshake: *Być kapłanem*. Tłum. K. Wójtowicz CR. Wrocław 1983 s. 197.

³⁵ Por. tamże.

³⁶ Tamże.

a) Spotkania dekanalne

Statuty Archidiecezjalnego Synodu Poznańskiego z 1968 r., podkreślając konieczność troski o rozwój braterskiej więzi między kapłanami w odniesieniu do wspólnoty dekanalnej, zobowiązują dziekana do organizowania regularnych spotkań wszystkich kapłanów dekanatu³⁷. *Dziekan jest bezpośrednim duszpasterzem kapłanów swojego dekanatu. Ma więc obowiązek otaczania ich życzliwością, służenia im radą i opieką w troskach duchowych i materialnych oraz oddziaływania własnym przykładem i dobrym słowem*³⁸.

Obowiązkowymi dekanalnymi dniami takich spotkań są konferencje i dni skupienia. Każdego roku powinny odbyć się przynajmniej cztery konferencje, w tym trzy zwykłe i jedna uroczysta, zwana kongregacją³⁹. Ponadto raz w miesiącu powinien mieć miejsce dzień skupienia. Konferencje zwykłe w swym programie obejmują część ascetyczną, kongregacje – dodatkowo jeszcze bardzo rozbudowaną część liturgiczną z udziałem wiernych. Poza tym każda konferencja połączona jest z referatem naukowym dotyczącym aktualnych zagadnień Kościoła⁴⁰. Zadaniem dziekana jest stała troska, by współzycie między kapłanami w poszczególnych parafiach rozwijało się w duchu braterskiej wspólnoty. Dlatego dziekan jako duszpasterz swego dekanatu powinien dołożyć wszelkich starań, aby kapłani pielęgnowali gościnność i darzyli się wzajemnie życzliwością i zaufaniem, stając się przez to pociągającym przykładem życia Chrystusowego dla swoich parafian (por. 1 P 5, 3)⁴¹.

Poznański Synod Archidiecezjalny z lat 1992—1993 zwraca uwagę, że współdziałanie kapłanów między sobą realizuje się najbardziej bezpośrednio w ramach dekanatu i odwołuje się do szczegółowych zaleceń Synodu z 1968 r. (Statuty 957—1003)⁴². Synod z lat 1992—1993 jednoznacznie podkreśla, że wśród zadań dziekana bardzo ważne są jego zabiegi mające na celu wytworzenie między kapłanami prawdziwie braterskiej wspólnoty. Dokumenty podkreślają przede wszystkim życzliwość i zaufanie, bez których nie można poprawnie rozumieć współdziałania, zwłaszcza między kapłanami starszymi i młodszymi⁴³. Potwierdzają też wagę konferencji dekanalnych, na których omawia się zagadnienia teologiczne, pastoralne, organizacyjne, itp.⁴⁴.

³⁷ Por. SASP, 975.

³⁸ Tamże, 970.

³⁹ Por. tamże, 983.

⁴⁰ Por. tamże, 9887—989.

⁴¹ Por. tamże, 996.

⁴² PSA, tamże, I, 11.

⁴³ Por. tamże.

⁴⁴ Por. tamże, II, 19.

Spotkania dekanalne powinny przyczyniać się do pogłębiania wzajemnych relacji kapłanów między sobą. Część ascetyczna i naukowa tych spotkań ma na celu pogłębienie wiedzy i odpowiednią weryfikację stosunku kapłana do zadań wynikających z powołania. Spotkania takie winny być również okazją do wzajemnej wymiany doświadczeń na polu działalności katechetycznej, pracy z grupami istniejącymi w parafiach; miejscem podzielenia się radościami, ale i różnymi trudnościami. Poruszone problemy i sprawy powinny być omawiane w duchu życzliwości i przyjaźni, a każdy kapłan, zgodnie z pouczeniami Soboru Watykańskiego II, winien szukać wsparcia i rozwiązywania trudności u innego, bardziej doświadczonego kapłana (por. DK 8).

b) Rekolekcje kapłańskie

Synody Poznańskie wyraźnie zalecają odbywanie przez kapłanów corocznych rekolekcji oraz dni skupienia w celu pogłębienia swej jedności z Bogiem. W dokumentach zwraca się uwagę, że tego rodzaju spotkania przyczyniają się także do głębszego przeżywania wspólnoty kapłańskiej w braterstwie, radości i zaufaniu⁴⁵. Rekolekcje są ważnym elementem formacji kapłańskiej. Postanowienia Poznańskiego Synodu Archidiecezjalnego z lat 1992—1993 zobowiązują kapłanów do dziesiątego roku po święceniach do corocznego udziału w rekolekcjach zamkniętych w domach rekolekcyjnych na terenie Archidiecezji. Kapłani starsi natomiast mają obowiązek odbyć takie rekolekcje co dwa lata⁴⁶.

Rekolekcje dla kapłanów stają się okazją do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem, Najwyższym Kapłanem. Mają one pomóc kapłanowi coraz ściślej jednoczyć się z Bogiem, zgłębiać swoje kapłańskie powołanie i przyczyniać się do bardziej osobistego angażowania się w pracę duszpasterską. Synody mocno podkreślają, że rekolekcje to także czas zawiązania serdecznych więzów przyjaźni z innymi kapłanami i umacniania ich w ramach kapłańskiej wspólnoty. Im głębsza będzie jedność kapłanów z Chrystusem, tym owocniejsza będzie również braterska więź między poszczególnymi kapłanami. Te międzyludzkie więzi, aby były prawdziwe, szczerze i głębokie, muszą mieć swoje źródło w Bogu. Stąd w aspekcie rekolekcji jako stałego procesu formacji kapłańskiej jawi się również umacnianie więzi sakramentalnych kapłanów między sobą.

c) Wspólnoty kapłańskie

Kapłani mają również obowiązek uczestniczyć w tak zwanych konferencjach rejonowych organizowanych przez Kurię Metropolitalną, które odbywają się w różnych ośrodkach na terenie Archidiecezji. Konferencje te tematycznie

⁴⁵ Por. SASP, 1124.

⁴⁶ Por. PSA, II, 19.

obejmują istotne elementy z życia wewnętrznego kapłanów, jak również wprowadzają w roczny plan duszpasterstwa i ukazują nowe problemy duszpasterskie⁴⁷. Synod zaleca, aby sami kapłani korzystając z wolnego czasu, spotykali się na wspólnej modlitwie i refleksji duszpasterskiej, a także korzystali z istniejących w diecezji grup.

Poza obowiązkowymi spotkaniami, ważna jest również troska o rozwój wspólnot kapłańskich na płaszczyźnie relacji międzyparafialnych i parafialnych. Statuty Synodu z 1968 r. zachęcają również do podtrzymywania w dekanacie wieczorów organizowanych na wzór wigilijnego, czy na przykład dni wikariuszowskich albo proboszczowskich. Spotkania takie mają służyć zacieśnieniu braterstwa, a także pogłębianiu wiedzy. Praktyką godną pochwały jest organizowanie przez kapłanów kursowych spotkań z okazji rocznicy święceń kapłańskich. Młodzi księża wykorzystują takie spotkania do umacniania więzi braterskich między sobą. Spotkania takie stają się okazją do udzielania koleżeńskiej pomocy lub, w wypadku potrzeby, dyskretnego upomnienia⁴⁸.

Każdego kapłana, na mocy przyjętych święceń łączy z innymi członkami prezbiterium szczególne więzy apostolskiej miłości, posługi i braterstwa. *Braterstwo kapłańskie i przynależność do presbyterium są elementami charakteryzującymi kapłana. W szczególny sposób wyraża to w czasie święceń kapłańskich obrzęd włożenia rąk przez biskupa, w którym biorą udział wszyscy obecni kapłani, by podkreślić zarówno uczestnictwo w tym samym stopniu urzędu, jak również to, że kapłan nie może działać sam, ale zawsze w ramach presbyterium, stając się współbratem tych wszystkich, którzy je tworzą*⁴⁹. Dyrektorium przestrzega przed traktowaniem kapłaństwa w sposób wyizolowany i subiektywistyczny. Kapłan należąc do prezbiterium winien *dążyć do rozwijania więzi braterskiej, dając drugiemu kapłanowi i przyjmując od niego wyrazy przyjaźni, serdecznej pomocy, życzliwości, upomnienia braterskiego, w świadomości, że łaska święceń »ogarnia i wywyższa ludzkie związki między kapłanami, ich więzi psychologiczne, uczuciowe, przyjacielskie i duchowe (...) i przybiera konkretny kształt w najróżnorodniejszych formach wzajemnej pomocy, nie tylko duchowych, ale także materialnych«* (PDV, 74)⁵⁰. Dlatego w budowaniu i umacnianiu braterskiej więzi między kapłanami niezmiernie ważną rolę odgrywa współpraca jaka powinna istnieć między prezbiterami w parafiach oraz dekanacie. Współpraca ta powinna się przejawiać na różnych płaszczyznach działalności duszpasterskiej. W takim świetle obowiązkowe dla kapłanów spotkania dekanalne i

⁴⁷ Por. tamże.

⁴⁸ Por. tamże, 1054.

⁴⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa: *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*. Watykan 1994, 25.

⁵⁰ Tamże, 74.

innego rodzaju spotkania mogą tylko pomagać kapłanom w pokonywaniu codziennych trudów duszpasterskich, a jednocześnie przyczyniać się do tworzenia się między nimi szczerego braterstwa.

III. Braterstwo sakramentalne w relacji proboszcz – wikariusz

*»Tożsamość kapłańska, podobnie jak tożsamość chrześcijańska, ma swe źródło w Trójcy Przenajświętszej«, która się objawia i udziela ludziom w Chrystusie, tworząc w Nim i za sprawą Ducha Kościół (...). W tajemnicy Kościoła, będącej tajemnicą komunii trynitarniej (...), ujawnia się specyficzna tożsamość kapłana i jego posługi. Prezbiter na mocy konsekracji otrzymanej w sakramencie święceń, zostaje posłany przez Ojca za pośrednictwem Jezusa Chrystusa, Głowy i Pasterza Ludu Bożego, do którego upodabnia się w sposób szczególny, aby żyć i działać w mocy Ducha Świętego w służbie Kościoła i zbawienia świata (...). Poprzez kapłaństwo, które wypływa z niepojętej tajemnicy Boga, czyli z miłości Ojca, łaski Jezusa Chrystusa i daru jedności Ducha Świętego, kapłan zostaje sakramentalnie włączony we wspólnotę z biskupem i z innymi prezbiterami, by służyć Ludowi Bożemu (...). Prezbiter odnajduje pełną prawdę o swojej tożsamości w tym, że jego kapłaństwo pochodzi od Chrystusa, jest szczególnym uczestnictwem i kontynuacją samego Chrystusa, Najwyższego i jedyne Kapłana Nowego i Wiecznego Przymierza. Kapłan jest żywym i przejrzystym obrazem Chrystusa kapłana. Oto, co pisze Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis* z 1992 roku⁵¹.*

Kapłaństwo Jezusa Chrystusa było służbą Ludowi Bożemu, stąd kapłaństwo urzędowe, korzeniami tkwiące w jedynym kapłaństwie Chrystusa, jest kapłaństwem służebnym. W taki właśnie sposób kapłan winien je realizować. Stąd każde działanie kapłana powinno być spełniane w duchu służby, która powinna się ujawniać również na płaszczyźnie współżycia kapłanów między sobą.

W swej Adhortacji Papież Jan Paweł II zdecydowanie podkreśla konieczność utrzymywania przez kapłana więzi z innymi ludźmi. Muszą one być oparte na miłości ogarniającej całą osobę. Wśród fundamentalnych cech budujących więź międzypersonalną Ojciec Święty wymienia: uprzejmość, gościnność, szczerłość w słowach i intencjach, roztropność, dyskretność, wielkoduszność, gotowość do służby, zdolność utrzymywania otwartych i braterskich kontaktów z innymi, umiejętność zrozumienia, przebaczenia i pocieszenia⁵². Mając na uwadze wymienione przez Papieża Jana Pawła II cechy warunkujące właściwe

⁵¹ Jan Paweł II: *Pastores dabo vobis*, dz. cyt., 12.

⁵² Por. tamże, 43.

współzycie kapłanów z innymi ludźmi, widzimy, jak kształtują się relacje, jakie powinny istnieć między samymi kapłanami.

Jak już sygnalizowano wcześniej, między proboszczem a wikariuszem, jako najbliższym współpracownikiem w parafii, powinna istnieć prawdziwie braterska więź, wyrażająca się w życzliwym odnoszeniu się do siebie, poważnym traktowaniu i współdziałaniu dla dobra Kościoła. *Dyrektorium o życiu i posłudze kapłanów* jednoznacznie wyraża swoją opinię na temat przyjaźni kapłańskich, widząc w nich źródło pokoju i radości w owocnym pełnieniu posługi. Głęboka i dojrzała przyjaźń wśród kapłanów, staje się także oparciem w trudnościach, jakie ich spotykają w realizowaniu swojej pasterskiej misji. Wspierani wzajemnie szczerą przyjaźnią, kapłani potrafią wyjść naprzeciw tym spośród nich, którzy szczególnie potrzebują zrozumienia, pomocy i wsparcia⁵³.

Relacja, jaka zachodzi między proboszczem a wikariuszem, zwykle uwarunkowana znaczną różnicą wieku, winna być oparta na szczerym braterstwie. *Dyrektorium* w oparciu o Kodeks Prawa Kanonicznego stwierdza: *proboszczowie powinni rozwijać życie wspólne w domu parafialnym ze swoimi wikariuszami, pobudzając ich do gorliwości jako swoich współpracowników i uczestników troski duszpasterskiej; wikariusze ze swej strony, w celu budowania więzi kapłańskiej, powinni uznać i szanować autorytet proboszcza*⁵⁴.

Z powyższych zaleceń wynika obowiązek troski o wytworzenie się i umacnianie więzi braterskich między kapłanami w parafii. Proboszcz, jako doświadczony kapłan, winien przede wszystkim swemu wikariuszowi dawać odpowiedni przykład kapłańskiego życia i stwarzać na probostwie odpowiednią, pełną życzliwości i otwartości atmosferę. Młodemu kapłanowi – wikariuszowi powinien służyć pomocą i radą w konkretnych sytuacjach, jak to zalecały już dokumenty Soboru Watykańskiego II: *jako starsi wiekiem, niech przyjmują młodszych jak braci i wspomagają w pierwszych poczynaniach i ciężarach posługiwania, niech starają się zrozumieć ich sposób myślenia, chociaż różny od własnego, i niech z życzliwością śledzą ich inicjatywę*⁵⁵.

Zadanie budowania więzi kapłańskiej spoczywa również na wikariuszu. Jako współpracownik proboszcza powinien również włączyć się w wypełnianie zadań duszpasterskich. Jako „młodszy”, winien szanować wiek i doświadczenie proboszcza, radzić się go w sprawach dotyczących duszpasterstwa i chętnie współdziałać z nim w tych sprawach⁵⁶. Jeżeli w stosunkach między kapłanami a

⁵³ Por. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, dz. cyt., 28.

⁵⁴ Tamże, 29.

⁵⁵ DK 8.

⁵⁶ Por. tamże.

wiernymi Sobór zaleca postawę braterstwa na wzór braterstwa jakie istniało między Jezusem a apostołami, to tym bardziej odniesienie takiej relacji winno mieć miejsce w stosunkach proboszcza i wikariusza.

Całość działań kapłanów prowadzi do służby Ludowi Bożemu. Skuteczności realizacji celów duszpasterskich, niezaprzeczalnie sprzyja jedność kapłańska, ich dyspozycyjność, gotowość do pełnienia zadań stosownie do okoliczności i zapotrzebowań. Kompetentne kierownictwo pasterza parafii wymaga umiejętności pracy zespołowej. Działanie wspólnotowe *umożliwia znacznie specjalizację kapłanów, pozwala lepiej wykorzystać ich wzajemne uzupełniające się zdolności, niweluje indywidualne braki, zapewnia wzrost efektywności – stwarza warunki do zrealizowania rzeczywistych wspólnot, umożliwia zrozumienie nowych problemów religijnych wiernych (...). Kierownik wspólnoty winien zadbać o rzeczywiste braterstwo swoich współpracowników. Realizuje się ono przez planowane, koordynowane działanie, więź przyjaźni, codzienne szczere i życzliwe kontakty, pomoc, zrozumienie, szacunek dla doświadczenia i wieku, wyzwalanie i popieranie inicjatyw – szczególnie młodych, udzielanie i przyjmowanie rad, cierpliwość, pomoc – szczególnie dla słabych i załamanych. We wzajemnych kontaktach kapłanów starszych i młodszych – motywy teologiczne powinny przeważać nad względami emocjonalnymi. Do zadań kierownika wspólnoty należy też troska o to, aby mimo indywidualizmu i odrębności współpracowników powstała prawdziwa jedność, konieczna do skutecznej odnowy Kościoła*⁵⁷.

IV. Permanentna formacja kapłanów gwarantem umocnienia i rozwoju braterstwa sakramentalnego

Więź braterska, jaka powstaje między poszczególnymi prezbiterami, winna być głęboko osadzona w Chrystusie. Stąd, aby więzi braterskie kapłanów między sobą były rzeczywiście głębokie i szczere, kapłani muszą przede wszystkim starać się umacniać swoją więź z Wiecznym Kapłanem – Jezusem Chrystusem. Jest to możliwe jedynie dzięki stałej formacji, o którą oni sami muszą usilnie się starać, i do której względem nich zobowiązany jest Kościół⁵⁸. Liczne dokumenty Kościoła podkreślają ogromną rolę formacji duchowej kapłanów dla umocnienia i rozwoju braterstwa sakramentalnego.

Wypowiadając się na temat życia wewnętrznego kapłanów, Synod z 1968 r. zwraca się najpierw z apelem do kapłanów o ich troskę o stałą nadprzyrodzoną

⁵⁷ Z. Jonaczyk: *Kapłan – kierownik wspólnoty parafialnej*. W: *Osobowość kapłańska*. Red. J. Majka. Wrocław 1976 s. 211.

⁵⁸ Por. J. Ratzinger: *O naturze kapłaństwa*. „Pastores”. R. 1: 1998 nr 1s. 36—37.

odnowę wewnętrzną i zabieganie o świętość⁵⁹. Każdy kapłan winien bez przerwy trwać w łasce uświęcającej i starać się o nieustanny rozwój swego uczestnictwa w życiu Boga. Wówczas będzie osiągał doskonałość życia chrześcijańskiego, polegającą na gorącej, wytrwałej i czynnej miłości Boga i bliźniego. Kapłana winna cechować niezachwiana wiara. Jego praca duszpasterska ma być konsekwencją życia wiary, stąd każdy kapłan ma czuwać nad cnotą wiary, pogłębiać i umacniać ją oraz świadczyć o Bogu swoim życiem. Ku dojrzałości duchowej kapłana niezbędne jest również posłuszeństwo, rozumiane jako naśladowanie Jezusa w Jego bezgranicznym poddaniu się woli Ojca. W życiu kapłana posłuszeństwo zapewnia jedność i harmonijną współpracę z biskupem i wiernymi oraz jednoczy z wolą Bożą⁶⁰. Również celibat, do którego zobowiązani są prezbiterzy, Statuty za Soborem Watykańskim II określając jako *znak, a zarazem bodziec miłości pasterskiej i szczególne źródło duchowej płodności w świecie*⁶¹, stanowi *środek do podtrzymywania serdecznej i braterskiej wspólnoty kapłańskiej*⁶². Ponadto, w celu duchowego rozwoju wewnętrznego, Synod postuluje ubóstwo, czynne miłosierdzie, troskę o prawość sumienia oraz wierne wypełnianie powierzonych obowiązków⁶³.

Podjmując problem intelektualnego rozwoju kapłanów, Synod zaleca: systematyczną lekturę Pisma Świętego i komentarzy skrypturystycznych, studium pism Ojców Kościoła, Stolicy Apostolskiej, dokumentów soborowych, dzieł wybitnych i uznanych teologów, konferencje dekanalne, zjazdy duchowieństwa i kursy specjalistyczne, korzystanie z czasopism kapłańskich i ogólnoreligijnych, kontakty ze świeckimi specjalistami⁶⁴.

Poznański Synod Archidiecezjalny z lat 1992—1993, wypowiadając się na temat formacji kapłańskiej, podkreśla konieczność osobistego zaangażowania się kapłanów. Podstawą tego wysiłku jest autentyczna i nadprzyrodzona wiara. Zatem, *w centrum nieustannej troski kapłana stoi jego związek z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem oraz staranie o rozwój życia i modlitwy*⁶⁵. Dokumenty synodalne podkreślają również, podobnie jak Statuty Synodu z 1968 r., konieczność zachowania celibatu oraz posłuszeństwo biskupowi. Kapłan winien stale odnawiać w sobie dar celibatu i rozwijać jego owce przez wytrwałą modlitwę oraz regularną spowiedź świętą. *Ważnym jest podtrzymywanie serdecznych i braterskich więzi ze wspólnotą kapłańską. Kapłani winni starać się o to, by ich kole-*

⁵⁹ Por. SASP, 1103—1111.

⁶⁰ Por. DK 15.

⁶¹ Tamże 16.

⁶² SASP, 1107.

⁶³ Por. tamże, 1108—1111.

⁶⁴ Por. 1127—1131.

⁶⁵ PSA, II,18.

*żeńskie i braterskie spotkania przeniknięte były obecnością Chrystusa, a w konsekwencji budowały ich, a nie gorszyły*⁶⁶.

Według dokumentów tego Synodu formacja obejmuje trzy zasadnicze aspekty życia kapłańskiego: jego stronę duchową, intelektualną i pastoralną, które są ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie się uzupełniają⁶⁷. Zadania pastoralne, które stanowią główne powołanie kapłana, nie są możliwe do zrealizowania bez odpowiedniej wiedzy teologicznej oraz bez osobistego świadectwa życia kapłana, który przepowiadając innym Chrystusa, musi być z Nim ściśle zjednoczony. Ramy organizacyjne formacji duchowej, dotyczące rekolekcji i różnorodnych spotkań kapłańskich, zostały omówione w pierwszej części tego rozdziału. Udział w proponowanych przez Kurię oraz dziekana spotkaniach kapłani winni traktować jako obowiązkowy i starać się czerpać z nich dla siebie jak największe korzyści w celu umacniania swego powołania. Synod, za Soborem Watykańskim II, przypomina też o konieczności pogłębiania wiedzy teologicznej przez kapłanów. Troska kapłanów o intelektualny rozwój jest ściśle związana ze spełnianiem przez nich kapłańskiego powołania. W Archidiecezji Poznańskiej istnieją następujące możliwości i formy zrealizowania postulatu o formacji intelektualnej kapłanów: systematyczne studia specjalistyczne, licencjackie i doktoranckie; czteroletnie Studium Pastoralne dla Kapłanów, do którego zobowiązani są kapłani po drugim roku od święceń kapłańskich; coroczne dwudniowe kursy dla kapłanów, które obejmują zagadnienia teologiczne i duszpasterskie; konferencje rejonowe i dekanalne⁶⁸.

W każdym dekanacie wybierany jest jeden kapłan, który spełnia rolę moderatora. Ma on być *promotorem doskonałości kapłańskiej w dekanacie*⁶⁹. Moderator dekanalny ma czuwać nad pielęgnowaniem życia wewnętrznego i rozwojem świętości kapłanów w dekanacie; ma podtrzymywać i rozwijać nadprzyrodzoną miłość i jedność między kapłanami oraz między kapłanami a biskupem. Moderator w uzgodnieniu z dziekanem musi organizować godziny skupienia podczas konferencji dekanalnych i dekanalne dni skupienia, na których wygłasza konferencje ascetyczne, służy okazją do spowiedzi świętej, utrzymuje stały duchowy kontakt z kapłanami na wzór kierownika duchowego⁷⁰. Aby formacja była pełna, musi być systematyczna czyli stała. Ważne jest przyzwyczajenie kapłana do osobistego studium. Formacja powinna więc również posiadać charakter osobisty. Każdy prezbiter winien czuć się zachęcony słowem i przykładem swego

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Por. tamże, II, 19.

⁶⁸ Por. tamże.

⁶⁹ SASP, 965.

⁷⁰ Por. tamże, 966—969.

biskupa oraz współpraci w kapłaństwie do podjęcia współodpowiedzialności za formację⁷¹.

Dla realizacji formacji kapłańskiej pożyteczne są różne spotkania kapłańskie. Program takich spotkań winien być jednorodny, aby kapłan coraz bardziej mógł upodabniać się do Chrystusa oraz winien charakteryzować się stopniowym rozwojem. Spotkania kapłańskie są konieczne, aby: wzrastać we wzajemnej komunii, coraz głębiej uświadamiać sobie problemy, z którymi kapłani spotykają się w swojej pracy i umiejętnie do nich podchodzić⁷².

Dla młodych kapłanów, zwłaszcza neoprezbiterów, bardzo ważna jest praktyka formacji stałej. Przejście od formacji seminaryjnej do sprawowania świętej posługi, winno być dokonane z pomocą wybranych, doświadczonych kapłanów; dlatego postuluje się o tak zwany rok *duszpasterski* dla neoprezbiterów. W ciągu takiego roku *należy czuwać, by nowo wyświęceni nie byli stawiani w szczególnie trudnych lub delikatnych sytuacjach, oraz należy unikać wyznaczania im takich zadań, których podjęcie oddalałoby ich od współpraci. Byłoby natomiast wskazane, popieranie jakiejś właściwej formy życia wspólnego*⁷³. Biskup winien kierować nowo wyświęconego kapłana do współpraci dających przykład życia i gorliwości duszpasterskiej, aby ci we właściwy sposób ukierunkowali młodych prezbiterów. Ten rok winien zaowocować także umocnieniem więzi między prezbiterem a biskupem, analogicznej do więzi syna z ojcem⁷⁴.

Odpowiednim środkiem i adekwatnym do stałej formacji duchowieństwa są organizowane dni skupienia i rekolekcje. Są one dla kapłanów czasem, w którym winien on na nowo odnaleźć Boga i siebie samego, zagłębiając się w medytacji i modlitwie. Podczas takich spotkań ważne jest skoncentrowanie się na tematach duchowych, poświęcenie obszernego czasu milczeniu i modlitwie, szczególna troska o sprawowanie liturgii, sakrament pokuty, adoracja eucharystyczna, kierownictwo duchowe i akty czci i kultu Najświętszej Maryi Panny⁷⁵. Za formację duchową w pierwszym rzędzie odpowiedzialny jest sam kapłan, *uczestnicząc w jedynym kapłaństwie Chrystusa, jest on powołany do ukazywania i wypełniania swego jedynego i niepowtarzalnego powołania*⁷⁶.

⁷¹ Por. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, dz. cyt., 79 i 80 oraz Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, dz. cyt., 79.

⁷² Por. *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, dz. cyt., 81.

⁷³ Tamże, 82.

⁷⁴ Por. tamże.

⁷⁵ Por. tamże, 85.

⁷⁶ Tamże, 87.

We wszystkich aspektach życia kapłańskiego wyłaniają się szczególne więzy miłości apostołskiej, posługi i braterstwa, na których opiera się wzajemna pomoc, jaką winni okazywać sobie prezbiterzy. Należy życzyć sobie, aby wzrastała i rozwijała się współpraca wszystkich kapłanów w trosce o ich życie duchowe i ludzkie, jak również posługę kapłańską⁷⁷.

Literatura źródeł i literatura przedmiotu pozwoliła nam dojść do pewnych wniosków. Braterstwo sakramentalne jako szczególna więź łącząca kapłanów od chwili przyjęcia święceń, stanowi ważny element życia kapłana. Podstawą braterstwa kapłanów między sobą jest ich łączność z Chrystusem Najwyższym i Wiecznym Kapłanem. Chrystus jest zawsze inicjatorem powołania kapłana. Powołany, wybrany jest przez Boga dla Niego samego, dlatego winien swą misję pojmować jako służbę Bogu oraz Ludowi Bożemu, do którego jest posłany dla realizacji Królestwa Bożego. Kapłan, z woli Chrystusa, dla dobra Kościoła, nigdy nie działa sam, lecz w jedności z Chrystusem Głową i Pasterzem oraz w łączności z innymi kapłanami. Tak jak kiedyś Apostołowie ustanowieni przez samego Chrystusa tworzyli *grono*, czyli *kolegium*, działali we wspólnocie, „po dwóch” nauczali i wypełniali Bożą misję, tak i obecnie każdy kapłan należy do presbyterium, czyli do wspólnoty kapłanów zjednoczonych wokół swego biskupa. W ten sposób powstaje specjalna więź łącząca kapłanów między sobą, a wyrażająca się w najgłębiej pojmowanym braterstwie. Braterskie relacje powstają na różnych płaszczyznach tej komunii. Istnieją one między biskupem a prezbiterami oraz między prezbiterami wzajemnie. Ten drugi rodzaj relacji wygląda oczywiście różnie, często zależnie od pełnionych przez kapłanów funkcji – dziekana, proboszcza, czy wikariusza.

Relacja braterska, jaka winna istnieć między proboszczem a wikariuszem, jest relacją szczególną, wynikającą z charakteru pełnionych przez obie strony funkcji. Proboszcz, jako *pasterz* parafii i dany mu do pomocy duszpasterskiej wikariusz na płaszczyźnie pełnionych zadań muszą stać się współpracownikami ze względu na dobro powierzonych im parafian. Oczywiście wikariusz musi w pełni podporządkować się proboszczowi jako swemu przełożonemu. Mimo jednak relacji przełożony – podwładny, prezbiterów powinna łączyć więź braterskiej miłości, przyjaźni i życzliwości oraz wola jak najlepszej współpracy między sobą.

⁷⁷ Tamże, 88.

